

Väkiluvun kehitys

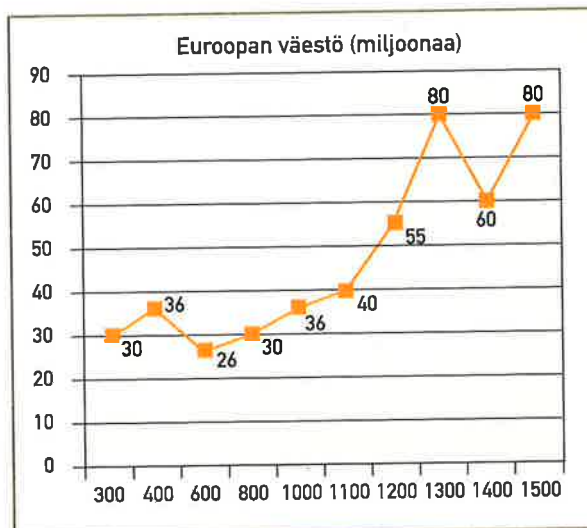
Yksi tulevaisuuden keskeisimpiä haasteita on hillitä väestönkasvua. Hyödykkeiden valmistus suurelle ihmismäärälle lisää raaka-aineiden kulutusta, saastumista ja kuluttaa ympäristöä. Kun maailman väkiluku ajanlaskun alussa oli alle 200 miljoonaa ihmistä, nykyisin se on yli 6 miljardia.

Keräily- ja pyyntikulttuurissa väkiluvun kasvu oli vähäistä. Mikäli heimo kasvoi liian suureksi, ei ruokaa riittänyt kaikille ja heimoa uhkasi tuhoutuminen. Korkeakulttuurien myötä väkiluku kasvoi. Sadot suurenivat, mutta pysyvän asutuksen ja eläinten kesyttämisen myötä syntyneet uudet taudit ja katovuodet lisäsivät myös kuolleisuutta.

Euroopan väkiluvun kehityksessä on nähtävissä selkeitä muutoskohtia. Antiikin aikana väkiluku kasvoi, mutta Rooman imperiumin tuhoutumiseen liittyneet taudit, levottomat olot ja talouden taantuma käänsivät väkiluvun laskuun noin 400 jKr. Keskiajan alussa väkiluku kasvoi hitaasti, mutta 800-luvulla kasvu kiihtyi. Kolmivuoroviljely, uudet viljelykasvit ja pyöröauran keksiminen tehostivat maataloutta. 800-luvulla Euroopan väkiluku oli noin 30 miljoonaa, mutta 1300-luvulla jo lähes 80 miljoonaa.

Keskiajan lopulla Euroopan väkiluku laski noin 25–30 prosenttia, kun musta surma levisi. 1600-luvulla väestönkasvua hidasti ilmaston kylmeneminen (ns. pieni jääkausi). Myös sodat ja tautiepidemiat aiheuttivat kuolleisuutta.

Euroopan väkiluku kasvoi voimakkaasti 1700-luvulla. Kasvuun oli monia syitä. Ilmasto lämpeni, kun pieni jääkausi päättyi. Ravintotilanne parani maatalouden uudistusten myötä. Tilakoot kasvoivat, kun sarkajako päättyi. Uusien kasvien viljely ja jalostus helpottuivat. Valurautainen aura ja myöhemmin teollistumisen ajan koneet paransivat tuottavuutta. Puima- ja leikkuukoneet yleistyivät 1800-luvulla.

Vuosi	1500	1600	1700	1800	1850	1900	1950	2000
Eurooppa (miljoonaa)	81	100	120	180	265	390	547	728

Euroopan väestönkasvua edesauttoi kuolleisuuden lasku. Ruttoepidemiat päättyivät ja muiden kulkutautien leviämistä ehkäistiin eristämällä sairaat. Esimerkiksi ulkomaalaiset merimiehet joutuivat karanteeniin, kunnes oltiin varmoja, etteivät he levittäneet tauteja. Hygienian ja lääketieteen kehitys, esimerkiksi rokotteet, edesauttoivat kuolleisuuden vähenemistä 1800-luvulla. Erityisesti lapsikuolleisuus aleni merkittävästi. 1900-luvulla väkiluku jatkoi kasvuaan, vaikka maailmansodissa kuolikin kymmeniä miljoonia ihmisiä.

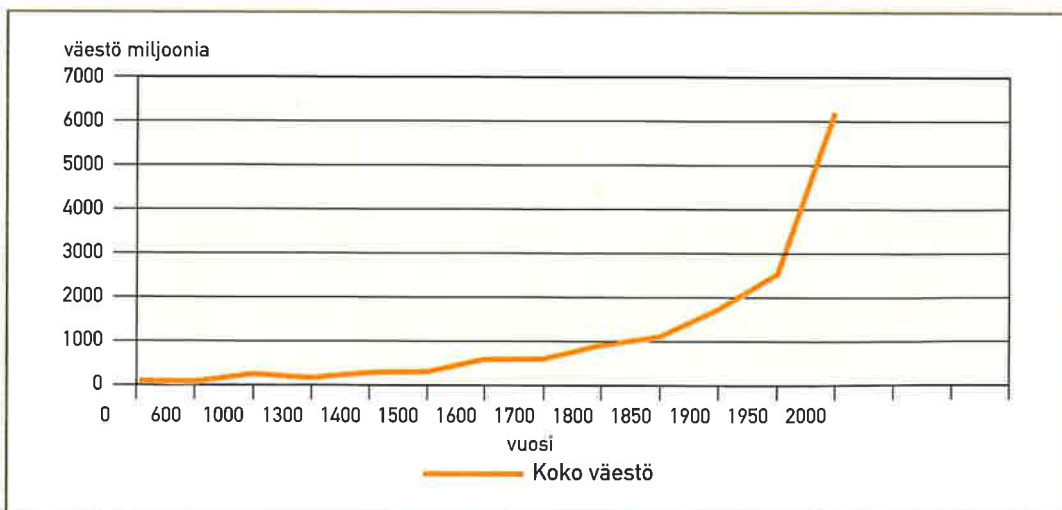
Muiden maanosien, etenkin Afrikan, väkiluvut olivat pitkään vain karkeita arvioita. Eurooppalaisten valloitusretket heijastuivat niiden väkiluvun kehitykseen. Amerikan väkiluku romahti eurooppalaisten "löytöretkien" seurauksena. Vasta 1800-luvulla se alkoi merkittävästi kasvaa. Amerikan mantereeseen väkilukua lisäsi myös sinne suuntautunut voimakas siirtolaisuus.

Afrikka puolestaan menetti ihmisiä orjakaupan seurauksena 1600- ja 1700-luvuilla. Aasiassa eurooppalaisten toimet eivät aiheuttaneet niin suurta väkiluvun laskua.

Vuosi	0	600	1000	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1850	1900	1950	2000
Eurooppa	31	26	36	79	60	81	100	120	180	265	390	547	728
Aasia	115	140	230	230	235	250	375	415	625	725	970	1398	3680
Afrikka	16		33			50	55	61	70	81	110	221	796
Amerikka	4		16		38	40	13	13	24	59	145	339	836
Australia	1								2	3	6	13	31
Koko maailma (miljoonaa)	167	166	315	309	333	421	543	609	901	1133	1621	2518	6071

Lähde: Eino Jutikkala: *Kuolemalla on aina syynsä*. 1987. Agnus Maddison: *World Economy, A Millennial Perspective*. 2002.

1900-luvulla maailman väkiluvun kasvu on ollut huimaa parantuneen terveydenhuollon ja ravinnon ansiosta. Väkiluku on kasvanut etenkin Aasiassa, mutta voimakkaasti myös Afrikassa ja Amerikan mantereilla. Kasvu on keskittynyt etenkin kolmannen maailman köyhiin valtioihin, joissa valtion mahdollisuudet hillitä väestönkasvua esimerkiksi perhesuunnittelua kehittämällä ovat heikot. Parhaiten väestönkasvun hillitseminen onnistuu parantamalla naisten asemaa ja ihmisten elinoloja sekä lisäämällä koulutusta. Kiinassa puolestaan on harjoitettu yhden lapsen politiikkaa syntyvyyden rajoittamiseksi. Euroopassa väestönkasvu hidastuu 2000-luvulla ja ikärakenne muuttuu: vanhusten määrä kasvaa ja syntyvyys pienenee.

Lähde: Eino Jutikkala: *Kuolemalla on aina syynsä*. 1987. Agnus Maddison: *World Economy, A Millennial Perspective*. 2002.